

PELLE JÁNOS

Munkás, nem zsidó

A fenti, figyelemre méltó kijelentés Végző István érdekes könyvében, Garbai Sándor a Tanácsköztársaságról és a zsidóságról – Válogatás a Forradalmi Kormányzótanács elnökének visszaemlékezéséből, olvasható. Kun Béla mondta ezt 1919. március 21-én a szociáldemokrata Garbai Sándorról, e szavakkal ajánlva a Forradalmi Kormányzótanács tagjainak, hogy nevezzék ki őt elnöknek, így lett Garbai formailag a Tanácsköztársaság első embere, legfőbb közjogi méltósága. A két munkáspárt, a Kommunista Magyarországi Pártja (KMP) és a Magyarországi Szociáldemokrata Párt (MSZDP) egyesülése után kialakuló kormányzati rendszer, ahogy ezt más forrásokból, köztük Hatos Pál nemrég megjelent könyvéből – Rosszfiúk világforradalma – is tudjuk, meglehetősen áttekinthetetlen volt: maga Kun Béla, a kommün tényleges vezetője, aki Lenin megbízásából megszervezte a kommunista pártot, hivatalosan külügyi és hadügyi népbiztos volt. Garbait már a kortársak sem tartották meghatározó személyiségnek. „Festett bábnak”, az „előtér szemfényvesztő keresztény bohócának” és mindenekelőtt „díszgójnak” tekintették, akit a korabeli vicc szerint azért neveztek ki, „hogyan legyen, aki szombaton aláír”.

Pedig Garbai a Tanácsköztársaság számos szociáldemokrata vezetőjéhez hasonlóan tisztességes, a szervezett munkásmoz-

galomban népszerűvé vált politikus volt, aki azokban a zavaros hónapokban sodródott az eseményekkel, miközben nem tudta felfogni, milyen hatalmas erők játékszerévé vált. Pártjával együtt az a „hatalmi vákuum” dobta felszínre, mely az első világháború elvesztése és az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása után kialakult. Jól jellemezte ezt egy korabeli, cinikus megjegyzés, amely így szólt: „Kormányozzon az antant!” De 1918 novemberétől nem az első világháború győztes hatalmai gyakorolták a hatalmat a felfordult Budapesten, hanem Károlyi Mihály és miniszterei, akik tele voltak illúziókkal az antant szándékait illetően.

Ebben a tragikus helyzetben ejtették „túszul” az újonnan megszerveződő kommunisták az 1890-ben megalapított MSZDP-t, sajátították ki és tették eszközzé a szervezett munkásság képviselőit. A fordulatra a szociáldemokraták, így természetesen Garbai Sándor sem volt felkészülve. Jellemző módon csak két munkáspárti politikus ellenezte a két párt „egyesülését”: a nagy ívű, de tragikus pályát befutó Peyer Károly és Róth Ottó, a rövid életű Bánsági Köztársaság vezetője.

Garbai csak az emigrációban döbrent rá, hogy miféle rendszerben volt államfő 133 napig, és próbálta meg elemezni saját szerepét a Forradalmi Kormányzótanács élén.

Arra a következtetésre jutott, Jászi Oszkárhoz, Károlyi Mihály 1919. május elsején emigrált miniszteréhez és az antiszemitaikhoz hasonlóan, hogy „zsidó elemek” vezették zsákutcába az országot, ők tehetnek a kudarcról. Végző István idézi Garbai egyik megállapítását a harmincas évekből: „A zsi-

dóság, főként annak fiatal eleme példátlan szívóssággal törekedett a hatalom polcára, és szem elől tévesztette, hogy a magyar forradalom elferdült szerkezete következtében a kettős forradalmi irányt: az ipari munkásság felszabadítását és a zsidóság hatalomra jutását nem bírja el az ország.”

Pedig nem a zsidóság akart hatalomra jutni, hanem a hatalmi vákuum szippantott be zsidó származású, többségben valóban fiatal embereket Európa-szerte, így Magyarországon is. Ők egy utópia megvalósításában akartak közreműködni, illúziókkal telve, nem gondolva a következményekkel. Pedig már a Tanácsköztársaság alatt érezhető volt az antiszemita közhangulat erősödése. Ez már előrevetítette, hogy milyen következményekkel jár majd a kül- és belpolitikai téren egyaránt irreális, gazdasági csódhöz vezető „társadalmi kísérlet” kudarca... De Garbai, aki 1935-ben az emigrációban kiadott, Új utakon a hatalomért című könyvében megállapította, hogy a Tanácsköztársaság kudarcának legfőbb oka a „programnélküliség” volt, és szembefordult a szovjet rendszerrel, 1945 után mégis haza akart térni, hogy részt vegyen a „demokrácia építésében”. Vagyis kész lett volna bizalmat szavazni Rákosi Mátyás pártjának, ha hazaengedik, és nem hal meg az emigrációban 1947-ben Párizsban.

Végző István: Garbai Sándor a Tanácsköztársaságról és a zsidóságról – Válogatás a Forradalmi Kormányzótanács elnökének visszaemlékezéséből. Clio Intézet, 2021. Ármegjelölés nélkül

FEHÉR ANIKÓ

Megkapó hang, picit sok szaxofon

Ha majd eltelik egy kis idő, és tényleg elmúlik az, amiben nemrég voltunk, bizonyosan azt mondogatjuk majd: bárcsak kitörölnének az emlékeink közül 2021-et! Legalábbis az első felét. Rossz időszak volt. Nehéz, veszélyes, ugyanakkor unalmas, eseménytelen, legalábbis kulturális értelemben.

Nem mondja majd ezt magáról azonban az egyik legizgalmasabb népzenei-világzenei zenekar, a Zúrös Banda, amelynek tagjai nem tétlenkedtek ebben a veszedelmes időszakban sem. Lemezre játszottak tizenegy számot, az összeállítás címéül pedig ezt a szintén „zúrös” évet jelölték meg.

A Zúrös Banda első CD-je öt éve jelent meg, ez a második. Jó munkához idő kell. Meg persze más is: ötlet és pénz.

A zenekar énekese, az egészen különleges, megkapó hangú Bácsits Branka Junior Prima díjas. Nevéből sejtethetjük szláv származását. A Pest megyei Szigetcsépet vallhatja szülőfalujának. Egyszer ezt mondta: „egészen magyar és egészen szerb vagyok”. A Zúrös Banda mellett énekel a Branka Trióban, a Pravóban, valamint a lengyel Radiowarna zenekarral. Az ismert szerb zenész, Boban Markovic

együttessel is fellépett. Hangja egyedülálló a folkpalettán. Mindent tud, bármit elénekel, pedig semmi extra manírja nincs. A délszláv ornamentika is a sajátja, de magyarul is bravúros. Úgy énekel, ahogyan

mások beszélnek. Ki tudja, mi lesz vele később, hova fejlődik a fiatal hang? Érződik a popzenei háttér, korábbi tanulmányok hatása. Branka minden műfajból megtanulta a legjobbat, és úgy teremtett

belőlük egységet, hogy ő maga van a közepében. Kitűnő a szövegmondása. Intonálása egészen precíz, mesteri. Még a szerb zenére jellemző, a werkmeisteritől eltérő hangközök is simán mennek. Elvégezte a legmagasabb szintű énekesképző iskolát is, sehol sem tudták elrontani, megmaradt annak, aki volt: természetesen profinak.

Főleg a Palatkai című összeállításban tapasztalhatjuk azt a manapság egyre jobban terjedő jelenséget, amikor a népdalsorok utolsó előtti hangját megrövidítik. Ettől kissé popos lesz a zenei szerkezet, az okát nem tudom. Világzenei jelenségeként könyvelhetjük el.

A zenekar hangszeresei: a két szaxofonos, Bede Péter és Babcsán Bence, Varga Kornél gitáros, Boros Attila basszusgitáros és Kertész Ákos dobos. Vendégként hallunk még a lemezen más hangszereket, főként vonósokat. A szaxofon túlsúlyban van. Csaknem minden számban szól, ott végig. Sok ez egy picit, bár kétségtelen, hogy ízt és hangulatot ad az egésznek. Nem az a baj, hogy a magyar népzeneitől

idegen ez a hangszer, hanem az, hogy túl sokat és állandóan halljuk.

A lemezt a Fonó adta ki, a szokásos szűkszávú, pontosabban szó nélküli borítóval. Csak az alkotókat és a számok címét látjuk. Pedig jó lenne néhány irányító mondat, mert kell a cégér a legjobb bornak is.

Izgalmas a Moldir című felvételük. Fúvósok remek összjátéka ez, szép hangszínkeveréssel. Folytatja az ábrándozást a Memento is, hasonló elképzeléssel.

A számok nagy részében jól érzékelhető a délszláv-balkáni vonalvezetés. Ez a specialitása ennek a zenekarnak, mindent ezen a szemüvegen keresztül figyelnek, a magyar népzene is, aztán úgy is adják elő, hogy bár érezzük, adott esetben magyar az alap, a kivitelezés már nem egészen. Ez nem baj, lehet kezelni a nemzetiségek jellegzetességeit, pláne Trianon után 101 évvel.

Az utolsó számban a hangyi tereket is bevonják az alkotásba. Daltal- és összhátal-alkító szerepe van itt a visszhangnak.

Nincs ennek vége, joggal várhatjuk a következő sorozatot. Aki-nek van mondanivalója, az mondja. 2021-ben is.

Zúrös Banda: 2021. Fonó, 2021. 2500 Ft

A Magyar Hang LÉTE AZ OLVASÓKTÓL IS FÜGG.

FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!

elofizetes@magyarhang.org • +36 (1) 303 3944